

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Факультет № 6
Кафедра соціології та психології*

РОБОЧА ПРОГРАМА

з навчальної дисципліни «**Політична психологія**»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

053 Психологія (практична психологія)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної
ради ХНУВС з гуманітарних та
соціально-економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та
психології (протокол від 15.08.2023 № 8)

Розробники:

1. Професор кафедри соціології та психології, доктор педагогічних наук,
доцент Марченко О. Г.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри психології та педагогіки Харківської державної академії
культури, к. психол. н., доцент Віденєєв І. О.
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського
національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук,
доцент Шиліна А.А.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3 Загальна кількість годин – 90 Кількість тем 10	05 соціальні та поведінкові науки; 053 Психологія; Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Навчальний курс 4 Семестр - 8 Види контролю: екзамен 8 семестр,
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
Денна форма навчання Лекції – 24; Семінарські заняття – 24 ; Практичні заняття – 0; Лабораторні заняття – 0; Самостійна робота – 42; Індивідуальні завдання: Курсова робота – немає Реферати (тощо) – 1/8	Заочна форма навчання Лекції – 6; Семінарські заняття – 4; Практичні заняття – 0; Лабораторні заняття – 0; Самостійна робота – 80; Індивідуальні завдання: Курсова робота – не має Реферати – 1/8	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування адекватного уявлення студентів про теоретичні та практичні психологічні аспекти політики, знання про політичну культуру, типи політичних лідерів, психологію політичної діяльності.

Завдання вивчення дисципліни: цілеспрямоване оволодіння студентами теоретичними знаннями з «Політичної психології», сутністю концепції політичної психології, її проблем, визначення ролі політичної психології в сучасному суспільстві, а також формування вмінь і навичок практичної роботи.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення даного курсу базується на знаннях основних положень загальної психології, вікової психології, соціальної психології.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення курсу здобувач повинен знати:

- цілі і завдання сучасної політичної психології;
- психологічні аспекти політичної діяльності;
- форми, структуру та функції політичної діяльності;
- методи політичного впливу;
- основні елементи та типи політичної культури;
- психологічні фактори формування та корекції політичного іміджу.

вміти:

- застосовувати сучасні форми пропаганди;
- вести агітаційну та пропагандистську роботу;
- захиститись від пропагандистського впливу;
- готувати матеріали для виступів та дебатів.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	I. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК-4	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК-8	Навички міжособистісної взаємодії.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК-1	Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
	СК-3	Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
	СК-4	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

2. Програма навчальної дисципліни

Тема №1. Предмет і завдання політичної психології.

Політична психологія як наука. Об'єкт та предмет політичної психології. Основні категорії аналізу політичної психології. Основні підходи до розуміння феномену політики. Роль і місце політичної психології в системі психологічного знання. Політична психологія в історичному аспекті. Цілі і завдання сучасної політичної психології. Перспективи політичної психології.

Тема № 2. Основні поняття та категорії політичної психології.

Політична свідомість. Взаємозв'язок психологічного та політичного в соціальній сфері. Політика крізь призму психології. Проблема психологічної інтерпретації політико-ідеологічних феноменів. Основні методи дослідження політичної психології.

Тема № 3. Політична культура.

Психологічне визначення політичної культури. Основні елементи політичної культури. Типи політичної культури. Соціально-психологічне розуміння громадянської свідомості та самосвідомості особистості. Механізми та методи формування сучасної політичної культури суспільства.

Тема №4. Політична психологія особистості.

Особистість та політика. Політична соціалізація. Політична позиція громадянина. Політична свідомість та політична поведінка як основні категорії політичної психології. Проблема політичної поведінки в психології. Поєднання психологічного та ідеологічного аспектів в політичній сфері. Проблема свідомого й несвідомого в політиці та ідеології.

Тема №5. Психологічні характеристики політичної діяльності.

Психологія політичної діяльності. Структура політичної діяльності. Стиль політичної діяльності. Основні психологічні аспекти і категорії політичного впливу. Соціально-психологічні механізми та методи політико-ідеологічного впливу. Основні методи політичного впливу. Соціально-психологічні аспекти міжгрупових взаємин в суспільстві. Упередження та дискримінація. Етнічні та релігійні конфронтації в сучасному суспільстві. Моделі міжгрупової взаємодії в суспільстві.

Тема № 6. Психологія малих груп у політиці.

Група як суб'єкт у політиці. Типи та типології малих груп. Чинники впливу політичної діяльності на особистість. Мотивація участі в політичному процесі у складі малих груп. Формування політичних поглядів особистості. Політико-правові чинники. Соціально-психологічні проблеми політичного вибору. Проблеми політичного та електорального вибору громадян. Соціально-психологічні механізми та засоби впливу на електоральну поведінку.

Тема № 7. Імідж політичного лідера.

Проблема лідерства в сучасній соціальній та політичній психології. Психологічні теорії політичного лідерства. Основні типи політичних лідерів. Особистісні детермінанти прийняття політичних рішень. Феномен іміджу в політичній психології. Імідж та образ. Складові іміджу як складного соціально-психологічного феномену. Психологічні фактори формування та корекції політичного іміджу. Психологія політичного іміджмейкінгу.

Тема № 8. Методи психологічного втручання у політику.

Поєднання психологічного та ідеологічного аспектів в політичній сфері. Політична свідомість на шляху від тоталітаризму до демократії. Проблема політичної поведінки в психології. Проблема свідомого й несвідомого в політиці та ідеології. Масова політична свідомість як соціально-психологічний феномен. Колективне несвідоме в політиці.

Тема № 9. Психологія управління натовпом.

Психологічні методи впливу на аудиторію. Основні психологічні аспекти категорії політичного впливу. Соціально-психологічні механізми та методи політико-ідеологічного впливу. Основні методи політичного впливу. Поведінка натовпу. Психологічні закономірності використання психотехнологій у виборному процесі. Види психотехнологій. Політичний маркетинг. Електоральна інженерія. Етичні проблеми залучення психотехнологій.

Тема №10. Лідерство та вождизм.

Категорії «лідер» та «вождь». Ієрархія політичних лідерів. Психологічні

типи лідерів. Лідер малої групи. Лідер громадської організації. Політичний лідер. Психологічний феномен лідера. Типи політичних режимів. Феномен вождізму.

3. Структура навчальної дисципліни

3.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 2							
Тема № 1. Предмет і завдання політичної психології.	8	2	2			4	екзамен
Тема № 2. Основні поняття та категорії політичної психології.	8	2	2			4	
Тема № 3. Політична культура.	8	2	2			2	
Тема № 4. Політична психологія особистості.	12	4	4			4	
Тема №5. Психологічні характеристики політичної діяльності.	8	2	2			2	
Тема № 6. Психологія малих груп у політиці.	12	4	4			4	
Тема №7. Імідж політичного лідера.	8	2	2			6	
Тема №8. Методи психологічного втручання у політику.	8	2	2			4	
Тема №9. Психологія управління натовпом.	10	2	2			6	
Тема №10. Лідерство та вождізм.	8	2	2			6	
Всього за семестр № 3:	90	24	24			42	екзамен

3.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 2							
Тема №1. Предмет і завдання політичної психології.	8	2	2			4	екзамен
Тема №2. Основні поняття та категорії політичної психології.	8					8	
Тема №3. Політична культура.	8					8	
Тема №4. Політична психологія особистості.	12	2				10	
Тема №5. Психологічні характеристики політичної діяльності.	8					8	
Тема №6. Психологія малих груп у політиці.	12					12	
Тема №7. Імідж політичного лідера.	8					8	
Тема №8. Методи психологічного втручання у політику.	8	2	2			4	
Тема №9. Психологія управління натовпом.	10					10	
Тема №10. Лідерство та вождизм.	8					8	
Всього за семестр № 2:	90	6	4			80	екзамен

4.1.1. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
ТЕМА № 1. Предмет і завдання політичної психології.		
	Політична психологія як наука. Об'єкт та предмет політичної психології. Основні категорії аналізу політичної психології. Основні підходи до розуміння феномену політики. Роль і місце політичної психології в системі психологічного знання. Політична психологія в історичному аспекті. Цілі і завдання сучасної політичної психології. Перспективи політичної психології.	11, 14, 18, 23; 19; 20; 21; 29.

ТЕМА № 2. Основні поняття та категорії політичної психології.		
	Політична свідомість. Взаємозв'язок психологічного та політичного в соціальній сфері. Політика крізь призму психології. Проблема психологічної інтерпретації політико-ідеологічних феноменів. Основні методи дослідження політичної психології.	10, 13, 17, 23; 12, 15, 19, 20, 21, 22, 29.
ТЕМА № 3. Політична культура.		
	Психологічне визначення політичної культури. Основні елементи політичної культури. Типи політичної культури. Соціально-психологічне розуміння громадянської свідомості та самосвідомості особистості. Механізми та методи формування сучасної політичної культури суспільства.	7, 12, 21; 17, 28
ТЕМА № 4. Політична психологія особистості.		
	Особистість та політика. Політична соціалізація. Політична позиція громадянина. Політична свідомість та політична поведінка як основні категорії політичної психології. Проблема політичної поведінки в психології. Поєднання психологічного та ідеологічного аспектів в політичній сфері. Проблема свідомого й несвідомого в політиці та ідеології.	11, 17, 18, 23; 5, 6, 20.
ТЕМА № 5. Психологічні характеристики політичної діяльності.		
	Психологія політичної діяльності. Структура політичної діяльності. Стиль політичної діяльності. Основні психологічні аспекти і категорії політичного впливу. Соціально-психологічні механізми та методи політико-ідеологічного впливу. Основні методи політичного впливу. Соціально-психологічні аспекти міжгрупових взаємин в суспільстві. Упередження та дискримінація. Етнічні та релігійні конфронтації в сучасному суспільстві. Моделі міжгрупової взаємодії в суспільстві.	2, 12, 18, 22; 27.
ТЕМА № 6. Психологія малих груп у політиці.		
	Група як суб'єкт у політиці. Типи та типології малих груп. Чинники впливу політичної діяльності на особистість. Мотивація участі в політичному процесі у складі малих груп. Формування політичних поглядів особистості. Політико-правові чинники. Соціально-психологічні проблеми політичного вибору. Проблеми політичного та електорального вибору громадян. Соціально-психологічні механізми та засоби впливу на електоральну поведінку.	1, 8, 15, 24, 25; 2, 7, 8, 30, 32
ТЕМА № 7. Імідж політичного лідера.		
	Проблема лідерства в сучасній соціальній та політичній психології. Психологічні теорії політичного лідерства. Основні типи політичних лідерів. Особистісні детермінанти прийняття політичних рішень. Феномен іміджу в політичній психології. Імідж та образ. Складові іміджу як складного соціально-психологічного феномену. Психологічні фактори формування та корекції політичного іміджу. Психологія політичного іміджмейкінгу.	4, 5; 4, 5, 11, 16, 21

	ТЕМА № 8. Методи психологічного втручання у політику.	
	Поєднання психологічного та ідеологічного аспектів в політичній сфері. Політична свідомість на шляху від	1, 10, 15, 24; 2, 3, 4, 7, 9
	тоталітаризму до демократії. Проблема політичної поведінки в психології. Проблема свідомого й несвідомого в політиці та ідеології. Масова політична свідомість як соціально-психологічний феномен. Колективне несвідоме у політиці.	
	ТЕМА № 9. Психологія управління натовпом.	
	Психологічні методи впливу на аудиторію. Основні психологічні аспекти категорії політичного впливу. Соціально-психологічні механізми та методи політико-ідеологічного впливу. Основні методи політичного впливу. Поведінка натовпу. Психологічні закономірності використання психотехнологій у виборному процесі. Види психотехнологій. Політичний маркетинг. Електоральна інженерія. Етичні проблеми залучення психотехнологій.	4, 5, 25, 26; 1, 2.
	ТЕМА № 10. Лідерство та вождізм.	
	Категорії «лідер» та «вождь». Ієрархія політичних лідерів. Психологічні типи лідерів. Лідер малої групи. Лідер громадської організації. Політичний лідер. Психологічний феномен лідера. Типи політичних режимів. Феномен вождізму.	4, 5; 4, 5, 11, 16, 21.

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Історія та сучасність політичної психології.
2. Психологічні складові політичної психології.
3. Основні напрямки розвитку політичної психології.
4. Роль психології у політичній діяльності
5. Політична свідомість особистості.
6. Психологічні аспекти політичної культури.
7. Основні елементи політичної культури.
8. Політична свідомість та політична поведінка.
9. Роль особистості у політиці.
10. Психологія політичної діяльності.
11. Психологічні аспекти політичного впливу.
12. Психологія малих груп у політиці.
13. Формування політичних поглядів особистості.
14. Психологія політичного вибору громадян.
15. Основні психологічні типи політичних лідерів.
16. Психологія політичного іміджмейкінгу.
17. Психологічні аспекти масової політичної свідомості.
18. Психологія поведінки у політичній діяльності.
19. Психологічні методи впливу.

20. Політичний маркетинг та психотехнології.
21. Психологічний феномен лідера.
22. Психологічні типи лідерів та вождів.

5.1.1.1. Вимоги до оформлення наукових есе

1. Обрану тему можна перефразувати, звузити, розширити тощо.
2. Окрім реферативного опису робота обов'язково повинна містити виклад власних міркувань студента по обраній темі.
3. Робота повинна мати логічну структуру (вступ, основну частину, висновки).
4. При написанні основної частини рекомендується відштовхуватися від визначення ключових понять теми.
5. Використання не менше трьох літературних джерел, серед яких повинні бути представлені не тільки підручники, але й наукові праці дослідницького характеру (статті, монографії).
6. В якості літературних джерел допускається використання статей або інших оригінальних наукових матеріалів, узятих з мережі Інтернет. Але не готові реферати, курсові, контрольні роботи тощо.
7. Обов'язкова наявність посилань (у квадратних дужках) на використані літературні джерела.
8. Самостійність роботи – найголовніша обов'язкова вимога. Робота обов'язково проходить перевірку «на плагіат»; готові реферати, «викачані» з популярних студентських сайтів не приймаються.
9. Вимоги до оформлення письмової тематичної роботи:
  - 1) обсяг 8-10 листів формату А-4;
  - 2) шрифт – Times New Roman, кегль – 14;
  - 3) інтервал – 1,5;
  - 4) поля - всі по 2 см;
  - 5) вирівнювання – «по ширині».

5.1.2. Теми курсових робіт

(не передбачено навчальним планом)

5.1.3. Теми наукових робіт

(не передбачено навчальним планом)

6. Методи навчання

Навчання з дисципліни проходить у формі: лекцій та семінарських занять, а також самостійної та індивідуальної роботи.

- конспектування лекцій та самостійне опрацювання лекційного матеріалу за власним конспектом лекцій;
- підготовка до та семінарських занять;
- вирішення творчих практичних завдань;
- метод аналізу кейсів;
- інтерактивний метод роботи в малих групах.

Самостійна робота за кожною темою передбачає вивчення: наукової літератури за темою та підготовка відповідей на додаткові питання.

Індивідуальна робота передбачає виконання наукових робіт у вигляді рефератів та тематичних повідомлень.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Дайте визначення поняття «політична психологія».
2. Дайте визначення об'єкта політичної психології.
3. Предмет дисципліни «Політична психологія».
4. Як Ви розумієте предмет політичної психології у різних галузях психологічної науки?
5. Політична психологія як галузь науки.
6. Основні принципи політичної психології.
7. Об'єкт та предмет політичної психології.
8. Цілі і завдання сучасної політичної психології.
9. Історія виникнення політичної психології.
10. Основні етапи становлення та розвитку політичної психології.
11. Окресліть внесок античної науки у розвиток політико-психологічних ідей.
12. Охарактеризуйте основний зміст трактату Н. Макіавеллі «Государ».
13. Назвіть особливості основних етапів формування політичної психології як науки у XX ст.
14. Охарактеризуйте основні напрями досліджень сучасної політичної психології.
15. Проаналізуйте становлення психолого-політичної науки в Україні.
16. Основні поняття політичної психології.
17. Основні категорії політичної психології.
18. Політична свідомість.
19. Методи дослідження політичної психології.
20. Які функції політичної психології як науки в суспільстві?
21. Проаналізуйте зв'язок політичної психології з іншими науками?
22. Розкрийте зміст поняття «політична свідомість».
23. Проаналізуйте структуру політичної свідомості.
24. Охарактеризуйте функції політичної свідомості.
25. Проаналізуйте рівні політичної свідомості.
26. Розкрийте форми політичної свідомості.
27. Охарактеризуйте основні складові політичної самосвідомості.
28. Яка роль ідеології в сучасному світі?
29. Психологічне визначення політичної культури.
30. Основні елементи політичної культури.
31. Типи політичної культури.
32. Які напрями можна визначити для перетворення підданського типу

політичної культури у активно-громадянський тип культури?

33. Політичні стереотипи.
34. Роль особистості в політиці.
35. Політична соціалізація.
36. Охарактеризуйте стадії процесу політичної соціалізації?
37. Дайте характеристику агентам і інститутам політичної соціалізації.
38. Психологія політичної діяльності.
39. Форми політичної діяльності.
40. Структура та функції політичної діяльності.
41. Основні методи політичного впливу.
42. Психологія натовпу.
43. Категорії та види натовпу.
44. Психотехнології та методи впливу.
45. Психологічні аспекти управління поведінкою натовпу.
46. Стиль політичної діяльності.
47. Група як суб'єкт у політиці.
48. Типи та типології малих груп.
49. Мотивація участі в політичному процесі.
50. Формування політичних поглядів особистості.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю:

- поточний контроль - 50 балів
- підсумковий контроль 50 балів.

Оцінка за поточний контроль складається з оцінювання аудиторної та результатів самостійної роботи здобувача.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (залік).

Здобувач вищої освіти має право на визнання результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті, які поширюється на дисципліни обов'язкової та вибіркової компонент, що за тематикою та змістом відповідають як навчальній дисципліні загалом, так і її окремим розділам, темам, індивідуальним завданням (курсова робота, контрольна робота тощо), які передбачені робочою програмою (силабусом) конкретної навчальної дисципліни. (Посилання на Положення про порядок визнання в Харківському національному університеті внутрішніх справ **результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті** http://univd.edu.ua/files/generaldocs/non_formal_education.pdf)

Умови визначення навчального рейтингу здобувача, а також вимоги і критерії оцінювання деталізовані нижче.

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ
--

Вид роботи	Кількість	Максимум балів за 1	Разом
Робота на лекційному занятті	12	1	12
Робота на семінарському занятті	12	2	24
Індивідуальне завдання	2	7	14
Екзаменаційне тестування	1	50	50
Всього			100

ВИМОГИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Вид роботи	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання
Робота на лекційному занятті	1	Всі лекції з даного курсу мають інтерактивний характер, отже максимальну оцінку за роботу на лекції отримують здобувачі, які постійно включені в обговорення питань лекції.
	0,5	Даний бал отримують здобувачі, які не беруть участі у обговоренні, втім демонструють уважність і не відволікаються від ходу лекції на сторонні справи
	0	Здобувач не приймає участі в лекційному занятті, порушує дисципліну, не слухає викладача, постійно відволікається
Робота на семінарському занятті	2	Здобувач бере участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача), виступає із змістовною доповіддю на питання за планом, проявляє ґрунтовну підготовку, висловлює власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріплює її аргументацією, правильно відповідає на уточнюючі питання
	1	Здобувач бере участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача), за умови, що відповідь буде правильною і змістовною
	0,5	Здобувач присутній на семінарському занятті, уважно слухає інших і іноді доповнює відповіді на питання заняття
	0	Здобувач не приймає участі в занятті, порушує дисципліну, не слухає інших, постійно відволікається
Індивідуальне завдання	7	Індивідуальне завдання передбачає виконання здобувачем письмової роботи за обраною темою, яка має науковий

		<p>характер і ґрунтується на аналізі інформації не менш ніж з трьох наукових джерел.</p> <p>Максимальну кількість балів отримують здобувачі, які демонструють належний рівень знань і розуміння теми, знайомство із основними тенденціями, виявляють аналітичні здібності, здатність до самостійного, системного, логічного і послідовного мислення. Роботу оформлено відповідно до вимог.</p>
	6-4	Індивідуальне завдання виконано частково та потребувало доопрацювання. Окремим частинам викладу бракує аналітичного характеру.
	3-1	Виконано частково, доопрацювання не було здійснене, терміни порушені. Роботі суттєво бракує систематичного аналізу й логічного та послідовного викладу. Робота містить фактографічні неточності та/або необґрунтовані судження.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням вимог академічної доброчесності
Підсумковий контроль	1-50	<p><i>Підсумковий контроль (екзамен) проводиться у вигляді усних відповідей на білети, що включають три питання.</i></p> <p><i>У разі дистанційного навчання підсумковий контроль проводиться у вигляді тестів (50 питань) кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.</i></p>
	50-41	Відповіді на усі питання білету відтворюються в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач показує при цьому глибоке оволодіння матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.
	40-31	При відповіді на питання екзаменаційного білету відтворюється значна частина питань. Здобувач виявляє знання і розуміння основних положень, певною мірою може аналізувати, порівнювати та робити висновки. Питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події. Але у відповідях допущені несуттєві помилки, деякі незначні помилки, має місце недостатня

		аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене власне ставлення до фактів.
	30-21	В відповіді відтворюються основні моменти питань без достатнього розуміння; здобувач у цілому оволодів суттю питань з даної теми, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але відповідь неповна, припускаються помилки, припущені неточності.
	20-1	Оцінюється відповідь, що містить рівень елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів питань. Здобувач виявив неспроможність в повному обсязі висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях припущені суттєві помилки.

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 – 100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80 – 89	Добре	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома - трьома незначними помилками.

75–79	(«зараховано»)	C	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
65–74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю , але прогалини не несуть істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань, містять помилки , робота з трьома значними помилками.
60–64		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
21–59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

1. Арабчук Я. Роль політичних партій в соціалізації особистості. *Гілея: науковий вісник*. Вип. 74. Київ, 2013. С. 209–213.
1. Бедрак Н. М. Лобістська діяльність як складова процесу політичного представництва. *Молодий вчений*. 2015. № 10 (25). С. 204–207.
2. Висоцький О. Психологічні детермінанти технологій легітимації

політичної влади. *Освіта регіону: політологія, психологія, комунікація*. 2012. № 3. С. 77–83.

3. Гошовська В. А. Політичне лідерство: навч. посібник / В. А. Гошовська, авт. кол.; за заг. ред. В. А. Гошовської, Л. А. Пашко. Київ: НАДУ, 2013. 300 с.

4. Гошовська В. А., Ковбасюк Ю. В., Пашко Л. А. Керівництво та лідерство в системі державної служби: навч.-метод. посібник. Київ: НАДУ, 2011. 144 с.

5. Етнополітична культура в Україні: реалії та виклики часу. Київ: ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2010. 431 с.

6. Жадан І. В. Методологічні засади дослідження взаємодії суб'єктів політичної соціалізації як чинника структурування політичної картини світу студентської молоді. Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави: зб. наук. праць. Київ: Міленіум, 2011. Вип. 12 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/ujrn/Soc_Gum/ppp/2011_12/Zhadan.htm.

7. Жадан І. В. Механізми політичної соціалізації молоді в умовах модернізації освіти. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Київ: Міленіум, 2011. Вип. 28 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/ujrn/Soc_Gum/Nssp/2011_28/Zhadan.htm.

8. Канівець Т. М., Фесун Г. С., Галичанська А. В. Психологія маркетингу та реклами: навч. посіб. Чернівці: Чернівецький національний ун-т, 2015. 112 с.

9. Карлова В. Проблеми формування загальнонаціональної ідеології в Україні. *Демократичне врядування: Науковий вісник*. Львів, 2010. Вип. 6. С. 17–24.

10. Козирєв М. П. Політична психологія: навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 648 с.

12. Корнієнко В. О., Добіжа В. В. Формування політичної культури сучасної владної еліти в Україні: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2010. 160 с.

13. Краснокутський О. В. Генеза проблеми формування ідеології державотворення у період Нового часу. *Гілея*. 2013. № 5. С. 390–395.

14. Лозинський О. М. Політична психологія: навч. посібник. 4-те вид., доп. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 251 с.

15. Оверченко А. І., Кашуба В. С. Використання засобів впливу у політичній агітації. *Практична психологія та соціальна робота*. 2013. № 12. С. 61–68.

16. Отрешко В. Ідеологія як складова державотворення. *Освіта регіону: політологія, психологія, комунікація*. 2013. № 1. С. 99–107.

17. Півнева Л. М. Трансформація політичної свідомості в контексті модернізації політичної системи й українські реалії [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.

18. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець, Ю. Шаповал та ін. Київ: Парламент. вид., 2011. 808 с.

19. Поснова Т. П. Політична соціалізація студентської молоді: психологічний дискурс / [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/21_NNP_2010/Psihologia/70699.doc.htm.
20. Постол О. Посткласичні ідеологічні трансформації: монографія. Київ: ВЦ «Академія», 2015. 288 с.
21. Рудакевич О. М. Національна політична культура: теорія, методологія, український досвід: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, вид-во «Екон. думка», 2010. 456 с.
22. Семенченко Ф. Г. Політична діяльність: аксіологічний вимір: монографія. Київ: «Формат», 2011. 304 с.
23. Скуловатова О. В. Політична психологія: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. 280 с.
24. Тарасов С. Ю. Політична маніпуляція як феномен у політичному аспекті. *Наукові праці МАУП*. 2013. Вип. 4. С. 67–71.
25. Царенко О. О. Роль засобів масової комунікації в політичній соціалізації особистості. *Гілея: науковий вісник*. Вип. 52. Київ, 2012. С. 463–469.
26. Швалб Ю. М. Психологічні моделі соціалізації особистості. *Актуальні проблеми психології*. 2015. Т. 7. Вип. 38. С. 503–517.

Допоміжна:

1. Авер'янова Н. Сучасна політична еліта: перспективи розвитку. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 42. С. 29–38.
2. Акайомова А. Політична реклама як процес комунікації. *Віче*. 2011. № 6 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2468>.
3. Баршиполець О. Т. Брехня в інформаційному просторі та міжособовій комунікації: монографія / НАПН України, Інст-т соц. та політ. психології. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 648 с.
3. Бульбенюк С. Психологічний вплив атрибутивних властивостей форм політичної влади. *Політичний менеджмент*. 2012. № 1/2 (52/53). С. 74–81.
4. Висоцький О. В. Політична влада в Україні: проблеми легітимації та модернізації: монографія. Дніпропетровськ: Інновація, 2012. 130 с.
5. Висоцький О. Психологічні детермінанти технологій легітимації політичної влади. *Освіта регіону: політологія, психологія, комунікація*. 2012. № 3. С. 77–83.
6. Головатий М. Ф. Масова стихійна поведінка в дзеркалі сучасної політичної психології. Політика і духовність в умовах глобальних викликів. *Політичні науки та методика викладання соціальнополітичних дисциплін. Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 22*; відп. ред. О. В. Бабкіна. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. Спецвипуск. С. 28–34.
7. Денисюк С. Г. Конспект лекцій з дисципліни «Комунікологія» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lektsii.org/5-6747.html>.
8. Іллін Є. П. Мотивація і мотиви. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2013. 512 с.
9. Канівець Т. М., Г. С. Фесун, А. В. Гальчинська. Психологія

маркетингу та реклами: навч. посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015. 112 с.

10. Кедик В. С. Інтернет-медіа в комунікативному середовищі політичної системи України. *Гілея*. 2012. № 6. С. 655–659.

11. Керівництво та лідерство в системі державної служби: навч.-метод. посібник / В. А. Гошовська, Ю. В. Ковбасюк, Л. А. Пашко. Київ: НАДУ, 2011. 144 с.

12. Карлова В. Проблеми формування загальнонаціональної ідеології в Україні. *Демократичне врядування: науковий вісник*. Львів, 2010. Вип. 6. С. 17–24.

13. Козловець М. А. Політична еліта як чинник цивілізаційного поступу України. *Наукові праці МАУП*. 2014. Вип. 1. С. 20–26.

14. Колодій А. Так звані нові партії практично нічим не відрізняються від старих. *Національна безпека і оборона*. 2015. № 6–7. С. 79–81.

15. Морарь М. В. Політична комунікація в іміджмейкерстві партійного лідера. *Гілея: науковий вісник*. 2014. Вип. 81. С. 329–333.

17. Науково-практична конференція «Ідеологія в сучасному світі», 19–20 жовт. 2011 р.: матер. доп. і вист. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 223 с.

18. Олещенко В. Політичні еліти: особливості формування у період незалежності України. *Вісник національної академії державного управління при Президенті України*. 2012. Вип. 3. С. 175–182.

21. Політика в особах / за заг. ред. Ф. Рудича. Київ.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. 398 с.

22. Політичні технології регулювання міжетнічної та міжконфесійної взаємодії у новітніх українських реаліях: аналітична доповідь / за ред. С. Римаренко. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАП України. 2014. 188 с.

23. Почебцов Г. Сучасні інформаційні війни. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015. 497 с.

24. Радченко Л. М. Групи інтересів та їх вплив на політичний процес. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2011. С. 47–52.

25. Рак О. Особливості природи формування особистісного політичного іміджу політика перед виборами. *Освіта регіону: політологія, психологія, комунікація*. 2012. № 4. С. 103–108.

26. Рибалка С. В. Якісні параметри регіональної політичної еліти в контексті державного будівництва: на прикладі сучасної України. *Гілея*. 2015. № 6. С. 391–395.

27. Семенченко Ф. Г. Критерії ефективності політичної діяльності. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2013. 31. С. 41–62.

28. Требін М. П. Політична культура владної еліти України в умовах розбудови демократичної правової держави. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*: зб. наук. праць / за ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. Харків: НТУ «ХПІ», 2010. Вип. 26 (30). С. 110–118.

29. Філософія і психологія публічної влади: монографія / В. Б. Дзюндзюк, Б. В. Дзюндзюк, О. І. Козлов, О. В. Котуков й ін.; за заг. ред. В. Б. Дзюндзюка. Харків: Вид-во «Магістр», 2015. 392 с.

30. Чорна Н. В., Авксентьева Т. Г. Тенденції в розвитку політичної комунікації в інформаційному суспільстві. *Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна*. 2010. № 88. С.46–52.

51. Шевчук П. Роль політичного класу та політичної еліти у розбудові держави. *Ефективність державного управління*. зб. наук. праць. 2015. Вип. 42. С. 29–38.

52. Шиманова О. Теоретичні основи дослідження політичної комунікації [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/25344/30-shimanova.pdf?sequence=1>.

Інтернет ресурси

1. Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com/>
2. Пошукова система Springer <https://link.springer.com/>
3. Пошукова система Scirus <https://www.elsevier.com/>
4. Пошукова система Google books <https://books.google.com/>
5. Пошукова система DOAJ <https://www.doaj.org/>
6. Пошукова система DOAB <https://www.doabooks.org/>
7. Пошукова система SpringerOpen <https://www.springeropen.com/>
8. Система пошуку наукової інформації у відкритих архівах України (SSM) <https://oai.org.ua/>